

نویدر فارسی

NAVEED-E-FARSI
3rd Language Persian Book

Eighth **8** **Standard**

تھرڈ لانگوئج فارسی ٹکسٹ بک

برائے جماعت ہشتم

KARNATAKA TEXTBOOK SOCIETY (R.)

6th Cross, Malleshwaram.

Bengaluru - 560 003.

THE CONSTITUTION OF INDIA

PREAMBLE

WE, THE PEOPLE OF INDIA, having solemnly resolved to constitute India into a ¹**[SOVEREIGN SOCIALIST SECULAR DEMOCRATIC REPUBLIC]** and to secure to all its citizens :

JUSTICE, social, economic and political;

LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship;

EQUALITY of status and of opportunity; and to promote among them all

FRATERNITY assuring the dignity of the individual and the ²[unity and integrity of the Nation];

IN OUR CONSTITUENT ASSEMBLY this twenty-sixth day of November, 1949 do **HEREBY ADOPT, ENACT AND GIVE TO OURSELVES THIS CONSTITUTION.**

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, Sec.2, for "Sovereign Democratic Republic" (w.e.f. 3.1.1977)
2. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, Sec.2, for "Unity of the Nation" (w.e.f. 3.1.1977)

Text Book Committee

Chairperson :

- 1) **Moulana Shakir Hussain Khasimi** , M.A (Alig).
Principal Anjuman Arabic College , Indi, Vijayapura - 586101.

Members :

- 1) **Moulana Mohammed Aslam Khan**, M.A.
Asst Master Ghosia Arabic School, Akkiwat, Belagavi.
- 2) **Moulana Abdulkareem Khasimi Choudhri**, B.A, Fazil.
Nazeer-ul-Uloom Arabic School Nipani Belagavi.
- 3) **Moulana Mohammed Asad ullah Khasimi** , Fazil
Mohammedia Arabi School Jugul, Belagavi.
- 4) **Moulana Abubakar Arifi Soofi Ghar** , Moulvi, Fazil, M.A.
Principal Anjuman Arabic College, Jod Masjid Ilkal, Bagalkot,

Scrutinizer :

Janab S. Najmul Hassan Anjum Adeeb, M.A., M.Ed,
Shahwar Manzil Opp. Bazar Gate , Kolar.

Artist :

Sri Gagan Kattaya,
No.333 8th Stage, 2nd block, J.P. Nagar, Bengaluru-83.

Chief Co-ordinator :

Prof. G.S. Mudambadithaya, Co-ordinator, Curriculum revision and
text book preparation, KTBS, Bengaluru.

Chief Adviser :

Sri Nagendra Kumar, Managing Director, KTBS, Bengaluru.
Sri Panduranga, Deputy Director (in charge), KTBS, Bengaluru.

Programme Co-ordinator :

Smt. Jaya Lashmi C.D - Assistant Director, KTBS, Bengaluru.

PREFACE

The Textbook Society, Karnataka has been engaged in producing new textbooks according to the new syllabi prepared which in turn are designed based on NCF – 2005 since June 2010. Textbooks are prepared in 11 languages; seven of them serve as the media of instruction. From standard 1 to 4 there is the EVS and 5th to 10th there are three core subjects namely mathematics, science and social science.

NCF – 2005 has a number of special features and they are:

- Connecting knowledge to life activities
- Learning to shift from rote methods
- Enriching the curriculum beyond textbooks
- Learning experiences for the construction of knowledge
- Making examinations flexible and integrating them with classroom experiences
- Caring concerns within the democratic policy of the country
- Make education relevant to the present and future needs.
- Softening the subject boundaries integrated knowledge and the joy of learning.
- The child is the constructor of knowledge

The new books are produced based on three fundamental approaches namely.

Constructive approach, **Spiral** Approach and **Integrated** approach. The learner is encouraged to think, engage in activities, masters skills and competencies. The materials presented in these books are integrated with values. The new books are not examination oriented in their nature. On the other hand they help the learner in the total development of his/her personality, thus help him/her become a healthy member of a healthy society and a productive citizen of this great country India.

Language textbooks are designed to help learners master communicative competencies, excellent comprehension, meaningful expression and efficient reference skills.

English is studied by most students as the second language. Teachers have to keep in mind the three fundamental approaches based on which the readers have been designed and adapt their teaching methods and help learners master language skills and competencies and help them become excellent users of English.

Schools in Karnataka offer seven languages as media of instruction and eight as first languages and ten languages are offered as third language. The objective is to help the learners to use these languages efficiently at the communicative level. It is hoped that at least a cross section of learners achieve competencies to use these languages at the creative level.

Teachers are expected to adapt their teaching methods not to make these textbooks just feed materials for examinations, but help learners master language competencies such as communication, comprehension, expression in writing and necessary reference skills.

The Textbook Society expresses grateful thanks to the chairpersons, writers, scrutinisers, artists, and printers in helping the Text Book Society in producing these textbooks.

Prof. G S Mudambadithaya
Coordinator

Curriculum Revision and Textbook Preparation
Karnataka Textbook Society®
Bengaluru - 85

Nagendra Kumar
Managing Director

Karnataka Textbook Society®
Bengaluru - 85

پیش لفظ

اخلاق و کردار کی تعمیر و تشکیل میں ادب کا جو مقام ہے وہ محتاج تعارف نہیں۔ فارسی قدیم ادبی اور ثقافتی زبانوں میں سے ایک ہے۔ جس کے تہذیب و تمدن کی چھاپ اور اثر و نفوذ عالم عرب اور دوسری دنیا پر ہوا اور جیسے جیسے عرب کے تعلقات ہندوستان سے قائم ہوتے گئے تو اس کے جلو میں یہ زبان بھی یہاں کی مقامی زبانوں میں شامل ہوتی گئی اور یہ صرف عوام کی زبان ہی نہ رہی بلکہ حکومت کی زبان بھی بن گئی۔ خاص کر عادل شاہی اور نظام شاہی سلطنت کی سرکاری زبان فارسی ہی رہی اور یہ سلسلہ انگریزوں کے ابتدائی دور تک چلتا رہا۔

ریاست کرناٹک میں حکومت سے منظور شدہ پرائمری، سکندری اور کالجوں میں فارسی کی تعلیم بدستور جاری رہی 1986 کی نئی تعلیمی پالیسی کے تحت مختلف درجات کے لئے فارسی کتابیں حکومت کی طرف سے تیار کرائی گئی ہیں اور اب NCF 2005 کے جدید تعلیمی ایکٹ کے تحت تیسری زبان کی حیثیت سے مختلف درجات کے لئے نصابی کتب تیار کرائی جا رہی ہیں۔

زیر نظر کتاب "نوید فارسی" برائے درجہ ہشتم جدید نکات کو سامنے رکھتے ہوئے ترتیب دی گئی ہے جس میں طلباء کی عمر، جماعت اور زبان دانی وغیرہ کا پورا پورا لحاظ رکھا گیا ہے ہمیں امید ہے کہ ہماری یہ کوشش کارگر ہوگی اور پسندیدگی کی نگاہ سے دیکھی جائے گی اس کتاب کے سلسلہ میں کوئی بھی مشورہ بطیب خاطر قبول کیا جائے گا۔

اس کتاب کی تیاری میں محکمہ نصابی کتب کے تمام افسران اور عملہ کے تعاون کا مرتبین شکر یہ ادا کرتے ہیں۔

نقط

چیرمین داراکین

ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಕುರಿತು

ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯವರೂ ಅರ್ಥಸಚಿವರೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ೨೦೧೪-೧೫ ರ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ತಜ್ಞರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮೂಲ ಆಶಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು: “ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ, ನೈತಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಕಸನ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾಗುವಂತೆ ತಜ್ಞರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಪುನರ್ ರಚಿಸಲಾಗುವುದು” ಇದು ಬಜೆಟ್ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಆಶಯ.

ಆನಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಾಗಿ ೨೨ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಿನಾಂಕ: ೨೪.೧೧.೨೦೧೪ ರಂದು ಆದೇಶಹೊರಡಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳು ವಿಷಯವಾರು ಮತ್ತು ತರಗತಿವಾರು ಮಾನದಂಡಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ರಚಿತವಾದವು. ವಿವಿಧ ಪಠ್ಯವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಜ್ಞರು, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಲಿಖಿತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅನೇಕ ಅಕ್ಷೇಪಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಹೊಣೆಹೊತ್ತ ಈ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ‘ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ನಂತರ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ’ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ೨೪.೧೧.೨೦೧೪ರ ಆದೇಶದಲ್ಲೇ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆನಂತರ ೧೯.೦೯.೨೦೧೫ ರಂದು ಹೊಸ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿ ‘ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ ರಚಿಸುವ’ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೊಂಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ೨೦೧೬-೧೭ ರ ಬದಲು ೨೦೧೭-೧೮ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದೆಂದು ಇದೇ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಸಂಘಟನೆಗಳೂ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಮಾಹಿತಿದೋಷ, ಆಶಯದೋಷಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವರಿಗೆ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸಮಿತಿಗಳಾಚೆಗೆ ಅನೇಕ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಸಂಘಗಳ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ನೀಡಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿಷಯಪರಿಣಿತರು ಮತ್ತು ಡಯಟ್ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಭಿಮತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಜ್ಞರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆನಂತರ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಅರಿವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಕಡೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಕೇಂದ್ರೀಯ ತಾಲಾ (ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ) ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಜ್ಞರ ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳು ನೀಡಿದ ತೌಲನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ತಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಿಂತ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೊತೆ ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಪಷ್ಟನೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಿತಿಗಳು ಮಾಡಿರುವುದು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯೇ ಹೊರತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟುಮಾಡಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗತ್ವ ಸಮಾನತೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಗ್ರತೆ, ಸಮಾನತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೀರಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ, ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮಿತಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ವಿಷಯವಾರು ಉನ್ನತ ಪರಿಶೀಲನ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡೆದು ಆಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ೨೭ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸಮಸ್ತರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಮಿತಿಗಳ ಕೆಲಸ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ದುಡಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ. ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಸರ್ವ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ತಜ್ಞರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಎಂ.ಪಿ. ಮಾದೇಗೌಡ
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ)
ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

(ಪ್ರೊ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ)
ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಜ್ಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪರಿಷ್ಕರಣಾ ಸಮಿತಿ
ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ)
ಬೆಂಗಳೂರು-೮೫

مجلس نظر ثانی برائے نصابی کتاب

صدر مجلس

پروفیسر برگوراما چندرپا: مجلس نظر ثانی برائے ریاضی نصابی کتاب، کرناٹک ٹیکسٹ بک سوسائٹی (رجسٹر) بنگلور-03

مجلس نظر ثانی

صدر: جناب عبدالجبار عمری، پرنسپال، القادر عربک کالج، شاہ پیٹ، وجے پورہ-101 586

اراکین

جناب یس۔ اے رحمن، وظیفہ یاب معلم، # 1493 راجیونگر، فسٹ اسٹیج، میسور-019 570

ڈاکٹر محمد شمس الدین رشادی، حسنا ڈگری کالج، ہنور اینڈ اروڈ، بنگلور۔

جناب کے۔ یم حنیف، کلچر، حضرت بلال عربک کالج، تالیکوٹے مدے بہال تعلق، ضلع وجے پورہ۔

جناب کے۔ یس عبدالقادر، پرنسپال، نور نبی عربک کالج، چاند پور کالونی، وجے پورہ-104 586

اعلیٰ مجلس نظر ثانی

ڈاکٹر آر۔ محمد عمری، اسویٹ پروفیسر، وی تچ ڈی ہوم سائنس کالج شیشادھری روڈ، بنگلور-001 560

ڈاکٹر اہی فدائی، # 1616 IV کراس شیوارامپالے آؤٹ، تچ بی آر III بلاک، کلیان نگر پوسٹ بنگلور-43

میر صلاح کار

شری یم۔ پی۔ مادھے گوڈا، مینیجنگ ڈائریکٹر، کرناٹک ٹیکسٹ بک سوسائٹی (رجسٹر) بنگلور-03

شری میتی ایشا یم۔ ڈی، ڈپٹی ڈائریکٹر، کرناٹک ٹیکسٹ بک سوسائٹی (رجسٹر) بنگلور-03

پروگرام کوآرڈینیٹر

شری موہن کمارا۔ بی

سینئر اسٹنٹ ڈائر، کرناٹک ٹیکسٹ بک سوسائٹی (رجسٹر) بنگلور-03

فہرست مضامین

شمار نمبر	اسباق	عناوین	مضمون نگار	صفحہ نمبر
1	سبق یکم	بدنام خدا (حمد)	نظامی گنجوی	1
2	سبق دوم	ثنائے محمدؐ (نعت)	شاہ ابوالحسن ادیب	4
3	سبق سوم	شیخ سعدی	مأخوذ	7
4	سبق چہارم	داستانِ ابریشم	مأخوذ دبستان دوم	11
5	سبق پنجم	مطاببات و ہزلیات	مأخوذ	14
6	سبق ششم	حکایات	مأخوذ	18
7	سبق ہفتم	اثر ہم نشینی	شیخ سعدی گلستان	22
8	سبق ہشتم	گفتارهای زرّیں	مأخوذ	25
9	سبق نہم	کتابِ خوب	عباس یحییٰ شریف	27
10	سبق دہم	کمپیوٹر	ترجمہ	30
11	سبق یازدہم	میہن خویش را کنیم آباد	دبستان	33
12	سبق دوازدہم	کوہِ نندی	ترجمہ	35
13	سبق سیزدہم	آدمیت	شیخ فریدالدین عطار	39
14	سبق چہاردہم	حکایتِ گرگ و بڑہ	مأخوذ	42
15	سبق پانزدہم	دکتور اے، پی۔ جے عبدالکلام	ترجمہ	46
16	سبق ششدہم	رباعیات و قطعات	مأخوذ	49
		ذخیرہ الفاظ		52

سبق نمبر: 1

بہ نام خدا

اے نام تو بہترین سر آغاز
بی نام تو نامہ کی عنکم باز
اے یاد تو مونس روانم
جُز نام تو نیست بر زبانم
ہم قصہ ای نامودہ دانی
ہم نامہ ای نانوشۂ خوانی
از ظلمتِ خود رہا سیم دہ
بانورِ خود آشنا سیم دہ

(نظامی گنجوی)

حمد: نظم کی وہ قسم ہے جس میں خدا کی تعریف و توصیف بیان کی جاتی ہے۔
مذکورہ حمد فارسی کے مشہور شاعر و ادیب نظامی کی لکھی ہوئی ہے۔ ان کی مثنوی "مخزن الاسرار" بڑی شہرت کی
حاصل ہے۔ ان کا دیوان "خمسہ نظامی" کے نام سے مشہور ہے۔

(الفاظ ومعانی)

باز کردن = کھولنا	رہا شدن - نجات پانا
رواں = روح، جان	ظلمت = تاریکی
مونس = ہمدرد، غم خوار	نامودہ = غیر موجود
آشنا = شناسا، پہچان والا	

{تمرینات}

(۱) جوابِ ایں سوالہارا بنویسید۔

(۱) نامِ خدا چیست؟

(۲) یاد کس ذاتِ مُونس است؟

(۳) نامِ کدام هستی برزبانم؟

(۴) آیا خدا تعالیٰ قصہء نامودہ داند؟

(۵) شاعر در بیتِ آخر از خدا چه خواست؟

(۲) ایں کلمہارا اضداد بنویسید۔

(۱) بہترین (۲) آغاز (۳) نیست

(۴) نور (۵) نمودہ (۶) نوشتہ

(۳) کلمہائے غیر متعلق را علاحدہ بکنید۔

(۱) من - ما - تو - ایں - برادر۔

سبق نمبر 2:

ثنائے محمد ﷺ

رسولِ خدا سرورِ اُس و جاں
قسیمِ جنان سائر لا مکان

نوائے پیمبر دل و جانِ ماست
ز فیض ہمہ عزت و شانِ ماست

حبیبِ خدا پیشوائے انام
رسولِ کریم و امامِ کرام

در آمدِ دنیا چوں قرآنِ بدست
زمانہ ز بندِ ضلالت برست

محمد بشیر و نذیر و مبین
شہِ انبیاء شافع المذنبین

انیسِ دلِ خستگانِ جہاں
رفیقِ ہمہ بے کسانِ جہاں

نبوتِ برو در جہاں ختم شد
رسالتِ تہِ آسمان ختم شد

بود دینِ پاکش بدینِ مدام
علیہ الصلوٰۃ و علیہ السلام

{ تعارف }

نعت: وہ صنف سخن ہے جس میں حضور ﷺ کی مدح و ستائش کی جائے۔

نعت گوئی ایک انتہائی قدیم فن ہے۔ جو ہمیشہ سے مقدس مانا جاتا رہا ہے۔ فارسی نعت گو شعراء میں جامی، قدسی، سعدی اور امیر خسرو وغیرہ کو عالمی شہرت حاصل ہے۔

زیر نظر نعت، ریاست کرناٹک کے ایک عظیم فارسی ادیب و شاعر مولانا شاہ ابوالحسن ادیب (۱۸۸۳-۱۹۶۰) کی لکھی ہوئی ہے۔ جس کے ایک ایک لفظ سے زبان کی شیرینی، الفاظ کی روانی اور حضور اکرم ﷺ کی عظمت و رفعت اور آپؐ سے عقیدت و محبت عیان ہے۔ یہ نعت اُن کی کتاب "پندنامہ ادیب" سے ماخوذ ہے۔

(الفاظ و معانی)

قسمیں جنوں = جنت تقسیم کرنے والا	سائر لامکان = لامکان کا سیر کرنے والا
پیشوائے انام = مخلوق کے رہنما	ضلالت = گمراہی
شافع المذنبین = گنہ گاروں کی شفاعت کرنے والا	شہ انبیاء = نبیوں کے سردار
انیس = دوست	دلِ خستگان = پریشان حال لوگوں کے دل
بے کساں = بے سہارا	مدام = ہمیشہ

{تمرینات}

(۱) پرشہائے زیریں را جواب بدہید۔

(۱) کدام کس سرورانس و جان است؟

(۲) حبیب خدا چیست؟

(۳) رسول خدا انیس کدام اند؟

(۴) نبوت بر کدام ختم شد؟

(۵) از فیض کدام عزت و شان ماست؟

(۶) شاعر این نعت کیست؟

(۲) کلمہ ہائے زیر را جمع بنویسید۔

(۱) رسول (۲) پیبر (۳) شہ (۴) جہاں (۵) آسماں

(۳) کلمہ ہائے زیر را واحد بنویسید۔

(۱) جناں (۲) خستگان (۳) بے کساں (۴) انبیاء (۵) مذنبین

(۴) کلمہ ہائے زیر را در جملہ ہا استعمال بکنید۔

(۱) سائر لامکان (۲) شان (۳) پیشوائے انام (۴) ضلالت

(۵) نبوت (۶) شہ انبیاء (۷) آسماں (۸) اسلام

(۵) این نعت را از بر کردہ پیش آموزگار خود را بخوانید۔

سبق نمبر 3:

شیخ سعدی

ہم اپنے بزرگوں کا نام بصد احترام اس لئے لیتے ہیں کہ انہوں نے دنیا کے اندر ایسے انمٹ نقوش چھوڑے ہیں۔ جو ہمارے لئے مشعل راہ ثابت ہو سکتے ہیں۔ اُن بزرگوں میں سے شیخ سعدیؒ بھی ہیں۔ جن کا نام نامی رہتی دنیا تک قائم رہے گا۔ آج ہم اس عظیم شخصیت کے بارے میں معلومات حاصل کریں گے۔

ہر کس در دورہء زندگانی خود کارے بکند کہ از آن ہمہ مردم جہاں نسل در نسل استفادہ می کنند، یکے از آں ہا شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی است۔ در قرن ہفتم سعدی در شیراز زندگی می کرد۔

در اوائل عمر پدر خود را از دست داد، و بے سرپرست ماند۔ و لے دست از تحصیل علم برنداشت، پس از آموزش ابتدائی در شیراز، برائے تحصیل دانش بیشتر بہ مدرسہ نظامیہ بغداد رفت، و بردانش خود بیفزود۔ و قتیکہ او از حصول علم فراغت یافت، بہ سیر و سیاحت در عالم رفت۔ و تجربا ہای بسیار حاصل کرد۔

شیخ زیبا ہائے فطرت را چناں عزیز می داشت کہ نسیم بامدادی آواز بلبل و دیدار گل در اوجان تازہ می دمید۔ و ہر وقت کہ فرصت می یافت در وصف خوبی ہائے فطرت شعر می سرود۔

زمانہ ہائی در ازبجہاں گردی پرداخت و کشور ہای بسیار مانند ہندوستان، و ترکستان و مصر سفر کرد و با اشخاص گوناگون آشنا شد۔ چنانکہ خود گفتہ است -

تمتع ز ہر گوشہ ای یافتم ز ہر خرمنے خوشہ ای یافتم

دریں سفر ہا چیز ہائی فراواں یاد گرفت و عاقبت بہ شیراز بازگشت اکنون او شاعر بزرگ و نامور شدہ بود فرما روای عہدش بشیراز تا بک سعد زندگی بود و ہمیں جہت اولقب خود بہ سعدی اختیار کرد و اکنون مردماں

اور اب نام سعدیؒ می شناسند۔

گویند کہ سعدیؒ عمر طویل داشت، مرقدش در شیراز واقع است۔ کہ آں را "سعدیہ" می گویند۔
 سعدی در علم و فضل چنان دستگاہ می داشت کہ استادان سخن اورا یکے کمالان شعر و سخن می شمارند۔
 گلستان و بوستان از آثار مشہور سعدیؒ اند کہ بیشتر عبارات و نظمہائیش زبان زد خاص و عام اند۔ ایں
 ہر دو کتب پُر از علم و حکمت اند و بدیہ سبب در بیشتر زبان ہائے عالم ایں کتب را ترجمہ شدہ است۔

(الفاظ و معانی)

از دست داد = کھو بیٹھے	آموزش ابتدائی = ابتدائی تعلیم
برداشت = نہیں روکا، نہیں اٹھایا	دانش بیشتر = اعلیٰ تعلیم
زیبائے فطرت = قدرتی مناظر کا حسن	نسیم بامداد = صبح کی ٹھنڈی ہوا
می دمید = روشن کرتی تھی	می سرود = گنگنایا کرتے تھے
پرداخت = مشغول رہے	کشور = ملک
تمتع = فائدہ	خرمن = کھلیان، اناج جمع کرنے کی جگہ
فراواں = بہت زیادہ	عاقبت = آخر کار
مرقد = مزار	دستگاہ = مہارت
قرن = صدی، زمانہ	

{تمرینات}

(۱) پرشس ہارا جواب بنویسید۔

(۱) سعدیؒ در ہیج عمر یتیم شد؟

(۲) برائے تحصیل دانش بیشتر کجا رفت؟

(۳) سعدیؒ بوقت فرصت چہ می کرد؟

(۴) آخر کار سعدیؒ کجا کجا بازگشت کرد؟

(۵) فرماں روای عہدش کدام کس بود؟

(۶) ہیج کتب سعدیؒ مشہور اند؟

(۲) مترادفات ایں کلمہ ہارا بنویسید۔

جہاں۔ سیر۔ دانش۔ ممداد۔ عندلیب۔ کشور۔

(۳) ایں کلمہ ہارا واحد بنویسید

اوائل۔ تجربہا۔ اشخاص۔ مردماں۔ آثار۔ عبارات۔

(۴) اضداد ایں کلمہ بنویسید۔

حیات۔ علم۔ پیش۔ مادر۔ رفت۔ بسیار۔ نامور۔ خاص۔

(۵) کلمہ ہائے زیر را در جملہ ہائے خود استعمال بکنید۔

قرن ہفتم۔ اوائل عمر۔ آموزش ابتدائی۔ کشور ہائی بسیار۔ آثار۔ دستگاہ۔

۶) مجموعہائے "الف" راہہ مجموعہائے "ب" ربط بدہید۔

الف ب

- (۱) ہفت صد : سعدی
(۲) شیخ مصلح الدین : ماند
(۳) بے سرپرست : سال
(۴) آموزش : عزیز می داشت
(۵) فطرت : ابتدائی

{قواعد}

جملہ

جملہ: بامعنی لفظوں کا ایسا مجموعہ جس سے پوری بات سمجھ میں آجائے جملہ کہلاتا ہے۔

جیسے: احمد سبق یاد کرد ، راشد استاد است

جملہ کی دو قسمیں ہیں۔

(۱) جملہ ناقصہ ۲ (جملہ تامہ

جملہ ناقصہ: بامعنی لفظوں کا ایسا مجموعہ جس سے پورا مطلب ظاہر نہ ہو۔

جیسے: نام خدا ، کرم ابریشم

جملہ تامہ: بامعنی لفظوں کا ایسا مجموعہ جس سے پورا مطلب ظاہر ہو۔

جیسے۔ محمد ﷺ رسول خدا است ، نبوت بر محمد ﷺ ختم شد

☆☆☆

سبق نمبر 4:

داستانِ ابریشم

شما دانید کہ نخ ابریشم از خُہائے معمولی خیلے محکم تر است۔ انا آئی می دانید کہ ابریشم چگونہ دست می آورند۔ ابریشم طبعی را کرمہای ابریشم تہیہ می کنند۔ ایں کرمہای کو چک تارہای لطیف و محکم ابریشم را می تنند، کرم ابریشم با تارہای نازکی کہ بہ دور می تند۔ خانہ درست می کند۔ ایں خانہ ای ریشمی را (پیلہ) می گویند۔ کرم ابریشم دو یا سہ ہفتہ در پیلہ ای خود زندگی می کند۔ در ایں مدت کم کم بہ یک پروانہ تبدیل می شود۔ ایں پروانہ پیلہ را سوراخ می کند۔ و از آں خارج می شود سپس تخم می گذارد۔ از ایں تخمہا دوبارہ کرمہای ابریشم بیروں می آیند۔ غذای کرم ابریشم برگ درخت توت است۔

در کارخانہ حریر بانی قبل از آنکہ کرم تبدیل بہ پروانہ شود پیلہ ہا را گرم می کنند۔ تا کرمہا گشتہ شوند آں گاہ پیلہ ہا را بازمی کنند۔ ہر پیلہ یک تار دراز است۔ از ایں تار ہا نخ درست می کنند و می تابند۔ از ایں نخہای ابریشم حریر می بافند۔

(الفاظ ومعانی)

نخ = نانہ، دھاگا	کرم ابریشم = ریشم کا کیڑا
پروانہ = پتنگا، کیڑا	سپس = اُس کے بعد
برگ = پتہ	توت = شہ توت
می بافند = بنتے ہیں	حریر = ریشم
اٹا = لیکن	کوچک = چھوٹا،
پیلہ = خول	

{تمرینات}

۱) سوالات زیر را جواب بدہید۔

۱) نخ ابریشم چگونہ است؟

۲) کرمہای ابریشم چہ تہیہ می کنند؟

۳) خانہ ابریشم را چہ می گویند؟

۴) غذائی کرم ابریشم چیست؟

۵) حریر را بہ چہ می بافند؟

۲) واحد را جمع تبدیل بکنید۔

نخ - کرم - تار - خانہ - درخت۔

(۳) عبارت زیر را بزبان فارسی ترجمہ کنید

- (۱) اے خدا تیرے نام کے سوا میری زبان پر کچھ نہیں۔
- (۲) وہ خدا کے دوست انسانوں کے پیشوا ہیں۔
- (۳) شیخ سعدی علم و فضل میں مہارت رکھتے تھے۔
- (۴) ریشم بننے کا کارخانہ نزدیک ہے۔
- (۵) یہ کتاب فارسی زبان میں ہے۔
- (۶) کلمہ ہائے غلط را درست کنید۔
- (۱) مخ ابریشم از سنجہائے
- (۲) کرم ابریشم باخار ہائی نازی۔
- (۳) کم کم بیک پروانہ ترسیل می شود۔
- (۴) ازیں تارہاں خراب می کنند۔

{ قواعد }

فعل: فعل وہ کلمہ ہے جس سے ماضی، حال اور استقبال میں سے کسی زمانے میں کام کا کرنا یا ہونا معلوم ہو۔

جیسے: آمد۔ آیا (ماضی) آید۔ آتا ہے یا آئے گا (حال اور استقبال)

فعل کی دو قسمیں ہیں (۱) فعل لازم (۲) فعل متعدی

فعل لازم: وہ فعل ہے جس میں صرف فاعل سے بات پوری ہو جائے۔ جیسے: احمد آمد، خالد رفت

فعل متعدی: وہ فعل ہے جو فاعل کے علاوہ مفعول کو بھی چاہے۔ جیسے: حامد قلم خرید، احمد کتاب داد

سبق نمبر 5:

مطابقت و ہزلیات

(شونٰی و ظرافت دل و دماغ را سامانِ تفریح فراہم می کند)

۱) نابینا در شبِ تاریک، چراغی بدست و سبویِ بردوش، در را ہی می رفت، شخصے از وے پرسید کہ اے ناداں! روز و شب در چشم تو یکساں است، از چراغِ تُو فائدہ چیست؟ نابینا بخندید و گفت کہ ایں چراغِ برائے من نیست، بلکہ برائے توست چون تو کوُردل بے خبر است تا با من پہلو نہ زنی و سبویِ من نہ شکنی۔

(عبدالرحمن جامی از بہارستان)

۲) سگے پارہ گوشت دردہن داشت و بر کنارِ آ ب جو گزر کرد۔ عکسِ خود و پارہ گوشت را در آب دید ، پنداشت سگ دیگر است کہ گوشت دردہن دارد۔ در آب جستہ دہن خود را باز کرد۔ تا از اں سگ گوشت را بہ ستاند۔ بیچارہ جز ندامت چیزے نیافت۔ بلکہ گوشتِ خود را ہم بہ آب داد۔

(۳) طبیب فرنگی کہ بہ ایران آمدہ بود۔ دو کلمہ ماشاء اللہ و ان شاء اللہ را خوب آموختہ۔ و در ہر موقعی آنہارا وِردِ زبان ساختہ استعمال می نمود۔ مریض از و پرسید۔ کہ آیا این مرض من خیلی سخت است۔ و اہمیت دارد؟ گفت ماشاء اللہ ماشاء اللہ۔ بار دیگر مریض از و پرسید آیا این مرض مُرا خواهد کُشت۔ طبیب گفت۔ ان شاء اللہ ان شاء اللہ۔

(الفاظ و معانی)

مطاببات = لطیفے	سبو = گھڑا
دوش = کندھا	کور = اندھا
پہلو زدن = دھکا دینا	پارہ = ٹکڑا
آبجو = نالا	عکس = تصویر
جستہ = کود کر	باز کرد = کھولا

{ تمرینات }

۱) سوالات زیر را جواب بدہید۔

۱) نابینا در شبِ تاریک چہ داشتہ بود؟

۲) شخصے از نابینا چہ پرسید؟

۳) سگے در دہن چہ داشتہ بود؟

۴) سگ در آب جستہ چہ کرد؟

(۵) طبیبِ فرنگی کدام کلمہا یاد کرده بود؟

(۲) اضداد ایں کلمہا بنویسید۔

شب۔ ناپینا۔ نادان۔ سخت۔ تندرست۔

(۳) کلمہ ہائے زیر را واحد بنویسید۔

شبہا۔ چراغہا۔ دلاں۔ سگہا۔ اطباء۔

(۴) کلمہ ہائے زیر را ہم معنی بنویسید۔

کورچشم - نہر - شرمندگی - معالج - بیمار -

(۵) جاہائی خالی را از کلمہائے مناسب پُر کنید۔

(۱) چراغی بدست-----بردوش (سببِ بے کتابی)

(۲) روز و شب در-----تو یکسان است (دست، چشم)

(۳) برکنار ----- گزر کرد (آبجو، شهر)

(۴) بیچارہ جز۔۔۔۔۔۔۔۔ چیزے نیافت (ندامت، خوشی)

(۵) بار دیگر-----از او پرسید (مدرس، مریض)

(۶) از ایں چنین مطابقت تلاش کرده بنویسید و آموزگار را بنمائید۔

{قواعد}
فعل کے دیگر اقسام

۱) فعل معروف ۲) فعل مجہول

معروف: وہ فعل ہے جس کا فاعل معلوم ہو۔
جیسے: نابینا خرید ، سگ گوشت را در دہن دارد۔

مجہول: وہ فعل ہے جس کا فاعل معلوم نہ ہو۔
جیسے: نان خوردہ شد ، کتاب دادہ می شود

☆☆☆

سبق نمبر 6:

حکایات

(۱) شیخ سعدیؒ حکایت می کند کہ شبی در کاروانی ہمہ شب رفتہ بودیم و سحر بر کنار پیشہ ای خفتہ، شوریدہ ای در آں سفر ہمراہ ما بود۔ نعرہ ای بر آورد و راہ بیاباں گرفت و یک نفس آرام نیافت۔ چون روز شد، گفتمش، آں چہ حالت بود؟ گفت: بلبلان را دیدم کہ بنالشی در آمدہ بودند از درخت۔ و کبکاں از کوہ و غوکاں در آب، و بہائم از پیشہ۔ اندیشہ کردم کہ مروت نباشد ہمہ در ذکر تسبیح و من بغفلت خفتہ۔

(گلستان)

(۲) گویند ہنگامِ مرگ سکندر گماشتگانِ خود را بتاکید تمام فرمود کہ وقتِ بُردنِ گورستانِ دستش را بیرون گذارند، تا مردم ببینند کہ با ایں ہمہ جہاں گیری تہی دست رفتہ۔ و بمادِ خویش پیام فرستاد کہ ناشکیبا ئی مکن و در اندوہِ مرگِ من با کس انباز مشو کہ ہرگز اندوہ گیں نبودہ۔ آشکارا ست کہ خواہش او ایں بود شکیبا شود از آں رو کہ ہچ کس را از اندوہ گریز نیست۔ در روزگار وے دانشمندان بسیار بودہ اند۔

الفاظ و معانی

یشہ = جنگل	شوریدہ = دیوانہ
گربکاں = چکوریں	کوہ = پہاڑ
بنالشی در آمدہ = نالہ و فریاد کرتے ہوئے	غوکاں = مینڈکیں (واحد غوک)
بہائم = چوپائے	اندیشہ کردم = میں نے سوچا
مروت = مناسب	ہنگام = وقت
گماشتگان = گماشتہ ، نوکر۔	گورستان = قبرستان

ناشکیبائی = بے صبری	اندوہ = غم
انباز = شریک	آشکارا = ظاہر (واضح)
گریز = چھٹکارا	تہی دست = خالی ہاتھ

{تمرینات}

۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

۱) شیخ سعدی بوقت سحر کجا خفته بود؟

۲) کدام کس در سفر همراه بود؟

۳) چوں حیوانات در تسبیح اند ما را چه باید کرد؟

۴) سکندر گماشتگان خود را بتا کید چه فرمود؟

۵) سکندر بمادر خویش را چه پیام فرستاد؟

۲) اضداد ہائے زیر را بنویسید۔

شب۔ سحر۔ مرگ۔ تہی دست۔

شکیبائی۔ اندوہ۔ آشکارا۔ بیرون۔

۳) این ضرب الامثال را از بر بکنید۔

۱) خود کرده را علایج نیست۔

۲) رحم کردن بر بدار ستم است بر نیکان۔

۳) چاہ کن را چاہ در پیش۔

۴) پسر نمونہء پدر است۔

(۵) بے حیا باش ہرچہ خواہی کن۔

(۴) مانند مثال زیر پنج کلمہ بسازید۔

(۱) درد + ناک = دردناک (لاحقے)

(۲) بد + صورت = بد صورت (سابقے)

(۵) کلمات زیر را کلمہ ہائے ہم آواز بنویسید۔

اقل۔ قمر۔ اصرار۔ صواب۔ آم۔

(۶) دریں جملہ ہا کلمہ ہای غلط را صحیح بنید۔

(۱) سوریدہ در آں سفر ہم راہ ما بود۔

(۲) وُگُباں در کوہ و غوماں در آب۔

(۳) گماشتگانِ خود را بتاکیدنا تمام فرمود۔

(۴) در اندوہ مرگِ من انکار مشو۔

(۵) ہیچ کس را از اندوک گریز نیست۔

(۷) ازیں حکایت چہ نصیحت حاصل شد بنویسید۔

{قواعد}

زمانے کے لحاظ سے فعل کی قسمیں

(۱) ماضی - (۲) مضارع - (۳) امر - (۴) نہی -

ماضی وہ فعل ہے جس سے گزرے ہوئے زمانے میں کسی کام کا کرنا یا ہونا معلوم ہو۔

جیسے:- آمد = آیا ، گرفت = پکڑا۔

فعل ماضی کی قسمیں

مطلق - قریب - بعید - استمراری - احتمالی - تمنائی -

ماضی مطلق :- وہ فعل ہے جس سے بغیر کسی قید کے گزرے ہوئے زمانے میں کسی کام کا ہونا یا کرنا معلوم

ہو۔ جیسے آمد، رفت،

پوری گردان اس طرح ہے۔

آمد، آمدند، آمدی، آمدید، آمدم، آمدیم، مصدر کے آخر سے "ن" گرانے سے

ماضی مطلق بنتا ہے۔ جیسے: آمدن سے آمد، رفتن سے رفت۔

ماضی قریب :- وہ فعل ہے جس سے قریب کے گزرے ہوئے زمانے میں کسی کام کا کرنا یا ہونا معلوم ہو۔

جیسے گفتہ است، شنیدہ است۔

پوری گردان اس طرح ہوگی۔

رفتہ است - رفتہ اند - رفتہ ای - رفتہ اید - رفتہ ام - رفتہ ایم۔

سبق نمبر 7:

اثرِ ہم نشینی

یہ مختصر سی نظم بڑی نصیحت آموز ہے۔ اس میں یہ بتایا گیا ہے کہ ہم نشینی کس قدر مؤثر ہوتی ہے۔ یہاں تک کہ مٹی بھی جو بے قدر و قیمت ہے خوشبودار پھول کی رفاقت سے خود خوشبودار بن جاتی ہے۔

گلی خوشبوئے درحما م روزے
رسید از دستِ محبوبے بدستم
بد و گفتم کہ مشکلی یا عبیری
کہ از بوئے دلاویز تو مستم
بکفتا من گلے نا چیز بودم
و لیکن مدتے باگل نشستم
جمالِ ہم نشیں در من اثر کرد
و گرنہ من ہماں خاکم کہ ہستم

(مأخوذ از گلستان سعدی)

الفاظ و معانی

گل = مٹی حمام = غسل خانہ بدو = اس سے دلاویز = دل کو لبھانے والی
گل = پھول ہم نشین = ساتھی۔ دوست ہماں = وہی

{تمرینات}

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۲) شاعر از کدام شئی مست شد؟

(۱) از دست محبوب در حمام چه رسید؟

(۳) گل سعدی راجہ جواب داد؟

(۳) سعدی با گل چه گفت؟

(۵) ہم نشینی گل بر گل چه اثر کرد؟

(۲) میان این کلمہا چه فرق است بنویسید۔

گل = گل حمام = حمام دست = دشت اثر = عصر

سُرور = سُرور نذیر = نظیر

(۳) این کلمہا را در جملہء شما استعمال بکنید۔

حمام۔ دست۔ دلاویز۔ مدت۔ جمال۔ خاک۔

(۴) بمناسب کلمہا ربط بدہید۔

الف	باء
گلے	خاکم
بوئے	خوشبوئے
از دست	ہم نشین
جمال	محبوبے
ہماں	دلاویز

سبق نمبر 8:

گفتارهای زرین (Golden Thoughts)

- (۱) جوانے کہ اور ادب نیست، چوں باغی است کہ گل ندارد۔
- (۲) ہر سلطانے کہ او را رحم و عدل نیست چوں ابریت کہ باران ندارد۔
- (۳) ہر پیری کہ اُورا خرد نیست مانند چشمہ است کہ آب ندارد۔
- (۴) ہر زنِ زیبا کہ او را حیا نیست مانند طعاعی است کہ نمک ندارد۔
- (۵) کم گفتن بہہ از بے ہودہ گفتن، کم گفتن و بسیار شنیدن کارِ حکیم است۔
- (۶) زر برائے خرچ کردن است نہ کہ برائے نہادن۔
- (۷) خوردن و خفتن خوئے حیوان است۔
- (۸) دروغ آدمی را کند شرمسار۔
- (۹) دروغ مصلحت آمیز بہ از راستی فتنہ انگیز۔
- (۱۰) ہر کہ دست از جان بشوید ہر چہ در دل دارد بگوید۔
- (۱۱) گرگ زادہ گرگ شود گرچہ با آدمی بزرگ شود۔
- (۱۲) ہمتِ مرداں مدد خدا۔
- (۱۳) قطرہ قطرہ سیلے گردد۔

(الفاظ ومعانی)

گفتار = اقوال Thoughts	زرین = سنہرے Golden
باراں = بارش	خرد = عقل
چشمہ = جھرنا	خوئے = عادت
دروغ = جھوٹ	سیل = سیلاب
دست بشوید = ہاتھ دھولیتا ہے۔	
ناامید ہونا ہے۔	

{تمرینات}

- (۱) پرشس ہائے زیر را جواب بنویسید۔
- (۱) جوانے بے ادب مانند چیست؟
- (۲) کدام کس مانند چشمہء بے آب است؟
- (۳) کار حکیم چیست؟
- (۴) خوردن و خفتن عادت کدام است؟
- (۵) دروغ آدمی را چه کند۔
- (۲) جاہائی خالی را از کلمہء مناسب پرکنید۔
- (۱) ہر سلطانے کہ اورا۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ نیست۔
- (۲) مانند طعمے است کہ۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ ندارد۔
- (۳) زر برائے۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ است۔

(۴) دروغ آدمی را کند-----

(۵) ہمت مرداں-----

(۳) ایں گفتار ہائے زرین را از بر کردہ پیش آموزگار بخوانید۔

{قواعد}

ماضی تمنائی: وہ فعل ہے جس سے گزرے ہوئے زمانے میں کسی کام کے کرنے یا ہونے کی خواہش ظاہر ہو۔ جیسے: آمدے = کاش وہ آتا۔ رفتے = کاش وہ گیا ہوتا۔

نوٹ:-

(۱) ماضی مطلق کے آخر میں (است، بود، باشد) بڑھانے سے بالترتیب ماضی قریب، ماضی بعید اور ماضی احتمالی بنتا ہے۔

(۲) ماضی تمنائی کا قاعدہ یہ ہے کہ ماضی مطلق کے آخر میں "ے" مجہول کا اضافہ کیا جائے۔ یاد رہے کہ تمنائی کے صرف تین صیغے آتے ہیں۔

جیسے: آمدے۔ آمدندے۔ آمدے

واحد غائب جمع غائب واحد متكلم

(۳) ماضی مطلق کے شروع میں "می" بڑھانے سے ماضی استمراری بنتا ہے۔
جیسے: می داد۔ می گفت۔

سبق نمبر 9:
کتابِ خوب

من یارِ مهربانم دانا و خوش بیانم
گویم سخن فراوان با آنکه بی زبانم
پندت دهم فرا و اں من یارِ پند دانم
من دوستی هنرمند باسو و بی زیانم
از من مباش غافل من یارِ مهربانم
من یارِ مهربانم
دانا و خوش بیانم

(عباس یحییٰ شریف)

(مأخوذ دبستان دوم)

(الفاظ ومعانی)

دانا = عقلمند	پند = نصیحت
فراواں = بہت زیادہ	بے زیاں = بے ضرر
باسود = فائدہ مند	مباش = مت رہو

{تمرینات}

(۱) پرشش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) یار مہرباں کیست؟

(۳) دوست ہنرمند کیست؟

(۲) جاہائی خالی را پُر بکنید۔

(۲) کتاب ما را چه دهد؟
(۴) ما را از چه غافل نباید شد؟

(۱) ----- سخن فراواں۔ با آنکہ ----- زبانم۔

(۲) پندت-----فراواں-----پنددائیم۔

(۳) من دوستی _____ باسود و بے _____

(۴) از من ----- غافل ----- مهربانم -----

(۳) کلمہ ہائے زیر را مترادف بنویسید۔

یار۔ مشفق۔ عقلمند۔ نصیحت۔ زیاں۔

(۴) ایں کلمہ را در فقرہائے شہادت استعمال بکنید۔

دانا۔ سخن۔ پند۔ ہنرمند۔ غافل۔

(۵) از میان ایں کلمہا کلمہائے ہم خانوادہ راجدا کنید۔

ظلمت۔ اُنس۔ شاد۔ ظلمانی۔ مونس۔ خوش۔

(۶) ایں ابیات را از بر کردہ بہ پیش آموزگار بخوانید۔

سبق نمبر 10:

کمپیوٹر

کمپیوٹر چیز کے عجیب تر است۔ از اختراعات سائنس، اُودر حیات ماتبدیلی طلمساتی آورده است۔ کمپیوٹر از ماشینہائے الیکتر ونک است۔ کہ معروف سائنس دان "چارلس بیج" در قرن نواز دہم ایجاد کرد۔ لفظ کمپیوٹر مرکب بدو کلمہائے یونانی۔ کم + پیوٹر است۔ ومعنی اوحساب کردن، اندازہ کردن، معلومات حاصل کردن وبوقت حاجت بہم رسانیدن است۔

ایں کمپیوٹر کارہائے مختلف را بسرعت بسیار انجام می دهد۔ از قبل ایجاد کمپیوٹر کارے کہ انسان در مدتہائے دراز انجام می داد۔ اکنون بوسیله کمپیوٹر در چند ساعت می تواند بدہد۔

کمپیوٹر بمقابلہ دماغ انسانی بسرعت بسیار حساب می کند، اورا در دفتر ہا، دبستانہا، فندقہا، وایستگا ہائے اتوبوس وقطار۔ در بنوکہا۔ وخرانہا و برائے حاجاتہائے مختلف استعمال کردہ شود۔

مہندساں از کمپیوٹر نقشہائے تعمیرات تیاری کنند، برائے پیش گوئی موسم۔ ودر بیمارستان برائے تشخیص امراض نیز استعمال کردہ می شود۔ عاقبت کار سائنس در ہمہ گوشہ ہائے حیات ما داخل شدہ و ترقی دادہ است۔

بچہ ہا! مارا باید کہ کمپیوٹر را در کارہائے خویش استعمال کردہ بسیار فائدہ ہا را حاصل بکنیم۔

(الفاظ ومعانی)

اخترعات = ایجادات	طلسماتی = جادوئی
ماشین = مشین	الیکٹرونک = الیکٹرانک
نواز دہم = انیسویں	بہم رسانیدن = مہیا کرنا
سرعت = تیزی	فندق = ہوٹل
ایستگاہ = بس اسٹانڈ	اتوبوس = بس
قطار = ریل	بنک = بینک جمع بنوک
خزانہ = ٹریژری	مهندس = انجینئر
بیمارستان = ہسپتال، دواخانہ	گوشہ ہائے حیات = زندگی کے شعبے

{تمرینات}

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) کمپیوتر در حیات ما چه کرده؟

(۲) کدام کس کمپیوتر ایجاد کرد؟

(۳) کمپیوتر لفظ چه زبان است؟

(۴) مهندساں از کمپیوتر چه تیاری کنند؟

(۵) کمپیوتر چه گونه کار ہا انجامی دہد؟

(۶) تعلق ماہ کمپیوتر چگونه باید؟

(۲) ایں کلمہ ہار اور جملہ ہائے شہ استعمال بکنید۔

ایجاد - ساعت - کارہا - مہندساں - حیات -

(۳) کلمہ ہائے غیر متعلق را علاحدہ بکنید۔

(۱) گلستاں - بوستاں - دبسیاں - بیمارستاں -

(۲) اتوبوس - اتوموبیل - شتر - قطار -

(۳) گفتن - خفتن - درختاں - خوردن -

(۴) سخندان - قلبدان - نمکدان - روشندان -

(۴) تصویر ہائے اختراعات جدید را جمع کردہ آموزگار را بنمائید۔

{قواعد}

فعل مضارع: وہ فعل ہے جس سے موجودہ یا آئندہ زمانے میں کسی کام کا کرنا یا ہونا سمجھا جائے۔
جیسے: آید = آتا ہے یا آئے گا۔

مضارع کے اقسام

(۱) اخباری (۲) التزامی (۳) مستمر

(۱) اخباری: وہ فعل مضارع ہے جو زمانہء حال میں کسی کام کے یقینی ہونے کو بتائے۔

جیسے: (۱) می نویسد = وہ لکھتا ہے۔ (۲) می روم = میں جاتا ہوں۔

التزامی: وہ فعل مضارع ہے جو شک یا آرزو کے ساتھ زمانہء حال میں کسی کام کو بتائے۔

جیسے: (۱) شاید بروم = شاید میں جاؤنگا۔

(۲) ممکن است باز آیم = ممکن ہے کہ واپس آ جاؤں۔

☆☆☆

سبق نمبر: 11
میہنِ خویش را کنیم آباد

کو دکانیں ہیں زمین و آب و ہوا این درختاں کہ پُر گل و زیباست
باغ و بستاں و کوه دشت ہمہ خانہ ای ما و آشیانہ ای ماست
دست در دست ہم دھیم بہ مہر میہنِ خویش را کنیم آباد
یار و غمخوار یکدگر باشیم تا بمانیم خرم و آزاد
(ماخوذ از دبستان دوم)

الفاظ و معانی

زیبا = خوبصورت	بستان = باغ
کوہ = پہاڑ	دشت = جنگل
خرم = خوش، شاد	خولیش = اپنا، خود
غمنخوار = ہمدرد	مہر = محبت
میہن = وطن	

{ تمرینات }

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) خانہء ما کجا است؟

(۲) چرا باید میہن خود را دوست داشته باشیم؟

(۳) خرم و آزاد ماندن چه کنیم؟

(۴) چرا باید غمنخوار یکدیگر باشیم؟

(۲) اضداہای ایں کلمہ بنویسید۔

کودک - آب - گل - آباد - آزاد۔

(۳) ایں ابیات را از بر کردہ پیش آموزگار بخوانید۔

سبق نمبر: 12

کوہ ہندی

اُستان کرناٹک برائے مقامہائے تاریخی و نشان ہای سیر و تماشہ شہرتِ عام دراد۔ ازیں ہایکے کوہ ہندی است۔ کہ ایں کوہ از مرکز کرناٹک "بنگلور" بردوری پنج و چہل کلومیتر نزدِ شہر چکبالاپور واقع است۔ بریں کوہ جادہ کشادہ ساختمند۔ کہ ازو برقلہء کوہ بہ آسانی رسیدہ شود۔ بایں سبب بیشتر سواری ہا از مختلف منطقہ ہا بریں قلہ آمد و رفت دارند۔

ایں قلہ از سطح زمین بہ بلندی پنج کلومیتر واقع است۔ راہ اگرچہ دشوار است، ولے مناظر طبیعت خوب سبزہ زار و دلکش اند۔ کہ مسافراں را مسرور می کنند، بر ایں قلہ چاہ قدیم است۔ کہ آں را امرت سُر وری گویند، آنجا مسجدے ہم بنام "ٹیپو" موجود است۔ چوں آنجا نشستہ چار سو بنگریم جمالِ فطرت دل می کشد کہ جائیں جا است۔

درخت ہائی قطار در قطار، بستان ہائی پرمیوہ و مزرعہ ہائے سرسبز و شاداب، منظر ہای خوب و زیبا چناں مسحور می کنند، کہ ہمہ غم ہائی مردماں غلطی شوند۔

منطقہء کوہستانی اکثر سردی باشد، و اطراف آں باد خیلے سرد، سرد و روح افزای وزد۔

مردفان با ہمہ خانوادہ ایجائی آیند، و از جمالِ فطرت لطف اندوز می شوند۔ و بوقت شام بازی

گردند۔ در تعلطیل تابستانی تونگراں دریں منطقه آمدہ در فندق ہار ہانش می کنند، و از مناظر چشم نواز شاد کام می باشند۔

الفاظ ومعانی

اُستان = ریاست	کوه = پہاڑ
جادہ کشادہ = کشادہ سڑک	قُلّہ = چوٹی
منطقہ = علاقہ	مناظر طبیعت = قدرتی مناظر
سبزہ زار = ہرا بھرا	بنگریم = دیکھیں گے
می کشد = کھینچتا ہے	مزرعہ ہا = کھیتیاں
مسحوری کنند = مست کرتے ہیں	کوہستانی = پہاڑی
تابستانی = موسم گرما	تونگراں = مالدار
چشم نواز = دلکش	شاد کام = خوش - مسرور

{ تمرینات }

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) اُستانِ کرناٹک چرا شہرت عام دارد؟

(۲) قُلّہ کوہ نندی چه قدر بلند است؟

(۳) در راہِ کوہ نندی چه جا معروف است؟

(۴) چه چیز دامنِ دل می کشد؟

(۵) تونگراں دریں منطقه چرا می آیند؟

(۲) اِس کلمہارا واحد بنویسید۔

نشانہا۔ مراکز۔ مناظر۔ مسافراں۔
مردماں۔ تونگراں۔ قلہ ہا۔ بستانہا۔

(۳) اِس کلمہارا مرادف بنویسید۔

صوبہ۔ دوری۔ جادۂ۔ سرکوبہ۔ سرسبز۔

(۴) مجموعہ "الف" مجموعہ "ب" ربط بدہید

الف	ب
(۱) بردوری	چشم نواز
(۲) جادہ	دامن دل
(۳) جمالِ فطرت	تابستانی
(۴) در تعطیل	پنج و چہل
(۵) مناظر	کشادہ

(۵) در فقرہای زیر غلط کلمہارا مانند اِس (X) نشان بدہید۔

(۱) اِس قلّہ از سطح زمین بہ بلندی سہ کلومیتر است۔ ()

(۲) چوں آنجا نشستہ بالا بنگریم۔ ()

(۳) مردماں ہمہ شادمانی خود فراموش می کنند۔ ()

(۴) از جمالِ فطرت بیزاری شدند۔ ()

(۵) در تعطیل تابستانی فقیراں دریں منطقہ می آیند۔ ()

{قواعد}

مضارع مستمر: وہ فعل مضارع ہے جس سے موجودہ یا مستقبل قریب میں مسلسل کام کا ہونا معلوم ہو

جیسے:- دارم می نویسم = میں لکھ رہا ہوں

یا = میں لکھتا رہوں گا۔

نوٹ:- مضارع بنانے کا قاعدہ :

مضارع بنانے کا کوئی خاص قاعدہ نہیں ہے۔ البتہ عام طریقہ سے مضارع کا آخری حرف ساکن اور ما قبل زبر ہوتا ہے۔ نیز اگر ماضی کے آخر میں "ت" تو مضارع میں "د" سے بدل جاتی ہے جیسے:- رفت سے رَوَد ، گوشت سے گوید۔

فعل مضارع کی گردان

(۲) مضارع مجہول			(۱) مضارع معروف		
جمع	واحد	صیغہ	جمع	واحد	صیغہ
پروردہ شوند	پروردہ شود	غائب	روند	رَوَد	غائب
پروردہ شوید	پروردہ شوی	حاضر	روید	رَوِی	حاضر
پروردہ شویم	پروردہ شوم	متکلم	رویم	روم	متکلم

سبق نمبر: 13

آدمیت

مشو مغرور ملک و گنج و دینار

کہ دنیا یاد دارد چوں تو بسیار

بہ ہر کارے خدا را یاد می دار

خدا را تا تویی از یاد مگذار

مکن از کینہء کس سینہ پُرسوز

کہ خود در سوختن مانی شب و روز

گمان بد مبر بر کس نکو بُر

حلیمی کن ز کمتر کس فرو بر

بہ رغبت بر ہمہ کس مہرباں باش

ہمہ کس را چوں خورشید جہاں باش

مکن غیبت مدہ بے ہودہ و شام

کہ در حسرت فرو مانی سرانجام

(شیخ فرید الدین عطار نیشاپوری)

سبق نمبر: 14

حکایت گرگ و بڑہ

بھیڑے نے بکری کے بچے پر ظلم کا جو طریقہ اپنایا ہے۔ اس حکایت میں بیان کیا گیا ہے۔

ایک روز گرگ جواں برائے آب خوردن سوئے جوئے رفتہ ناگاہ آنجا بڑہ فرہ نیز برائے آب خوردن آمدہ بود۔ گرگ چوں بڑہ را دید، در دل بسیار مسرور شد و گفت۔

گرگ : آہ! امروز چہ قدر گرسنہ ہستم ہا ہا۔ آنجا بڑہ فرہ نیز آب می خورد، خوب است، آں را بہر صورت بچنگ آورم و شکار کنم، گرگ نزد بڑہ می رود و باواز بلندی گوید، اے بڑہ! چرا آب شفاف را آلودہ می کنی۔ ایانمی بینی من، ہم آب می خورم۔

بڑہ : آقا آب از جانب شامی آید۔ چگونہ می گوئی کہ من آب را آلودہ می کنم۔

گرگ : زیادہ لگو چرا پار سال مراد شام دادہ بودی؟

بڑہ : چہ گوئی آقا! خدا را انصاف بکن۔ اکنون عمر من فقط پنج ماہ است۔ چگونہ پار سال دشنام دادہ بودم؟

گرگ :- بس کن بسیار زبان درازی مکن۔ اگر تونہ بودی، پدر مادر یا برادرت بودے، اکنون انجام خود را ببین۔ برائے عبرت ایشان ترا چہ طور سزائی دہم۔

الحاصل : گرگ ظالم بڑہ بے چارہ را می کشد و می خورد۔

الفاظ ومعانی

گرگ = بھیڑیا	گرسنہ = بھوکا
برہ = بکری کا بچہ	فرہ = موٹا تازہ
آب می خورد = پانی پیتا ہے	چنگ = پنچہ
آلودہ = گندہ، گدلا	ایا = کیا؟
چگونہ = کس طرح، کیسے	پارسال = گذشتہ سال
دشنام = گالی	بہیں = دیکھ
الحاصل = خلاصہ، آخر کار	می کشد = مار ڈالتا ہے۔

{تمرینات}

۱) پرش ہائے زیر را بزبان فارسی جواب بنویسید۔

۱) گرگ جواں کجارت؟

۲) برہ آنجا چرا آمدہ بود؟

۳) گرگ چوں برہ را دید، چه گفت؟

۴) برہ چه عمر داشت؟

۵) برہ بہ چه انجام رسید؟

۲) الفاظ زیریں را جمع بسازید۔

گرگ - چنگ - پدر - مادر - برادر - انجام

(۳) ایں کلمہارا اُضداد بنویسید۔

جواں - روز - لاغر - مسرور - خوب - ظالم

(۴) کلمہائے زیر را مکمل بکنید۔

(۱) امروز چہ قدر ----- ہستم۔

(۲) چرا آب شفاف را ----- می کنی۔

(۳) زیادہ لگو، چرا ----- مُراد شام دادہ بودی۔

(۴) اکنوں عمر من فقط ----- است۔

(۵) ----- زبان درازی مکن۔

(۵) کلمہائے غیر متعلق را علاحدہ بکنید۔

(۱) گرگ - شیر - پلنگ - گوسفند۔

(۲) برادر - مادر - اُستاد - پدر۔

(۳) گرسنہ - برہنہ - تشنہ - آسودہ۔

(۴) بلند - اندک - بسیار - خیلے۔

(۵) سُرخ - سفید - زرد - شیریں۔

(۶) "الف" راہ "ب" رابطہ بننید۔

	"الف"	"ب"
1	گرگ	جئے
2	سوئے	شد
3	مسرور	شفاف
4	بلند	جواں
5	آب	آواز

{قواعد}

اسم فاعل

اسم فاعل: وہ اسم مشتق ہے کہ جو ایسی ذات کو بتائے جس سے فعل ظاہر ہوا ہو۔

جیسے : آئندہ = آنے والا گویندہ = کہنے والا

اسم مفعول

اسم مفعول: وہ اسم مشتق ہے جو ایسی ذات کو بتائے جس پر فعل واقع ہو۔

جیسے : مُردہ = مرا ہوا خوردہ = کھایا ہوا

نوٹ: فعل مضارع کے واحد حاضر کے آخر میں "ندہ" بڑھانے سے اسم فاعل اور فعل ماضی کے آخر میں "ہ" بڑھانے سے اسم مفعول بنتا ہے۔

☆☆☆

سبق نمبر: 15

دکتر اے۔ پی۔ جے۔ عبدالکلام

کامل نام او ابوالفاخر زین العابدین عبدالکلام است۔ در روستای کوچک ”دھنش کوٹی“ از اُستانِ ٹمل ناڈو، روز پنج دہم 1931 میلادی متولد شد۔ خانوادہ اودو چار از مفلسی بود۔ بہ ایں سبب در زمانہ کود کے بسیار سختی دید۔ ولے آموزش را ترک نہ کرد۔ پیش از رفتن دبیرستان روزنامہ ہاومجلہ ہارامی فروخت، و سپس چوں وقت می شد بہ دبیرستان می رفت۔

عبدالکلام در کلاس خود تنها مسلمان بود۔ اما از سعی کامل و دانشمندی خود در ہمہ دبیرستان معروف گردید۔ تا آنکہ در امتحان بدرجہ اول کامیاب شد، بعد ازاں برائے اعلیٰ تعلیم در بہترین آموزش گاہ داخل شد، زیرا کہ پول برائے خرج نہ داشت۔ خواہر اوز یورہائی خود را فروخت کردہ پول برائے خرج داد۔ عبدالکلام سعی پیہم و جہد مسلسل کرد، عاقبت در امتحان آموزش گاہ از درجہ اول کامیاب شد۔ و سند مهندس ہواپیمائی (خلائی) ERONAUTICAL ENG حاصل کرد۔ زیرا کہ در آن زمانہ مهندس س ایں فن بسیار کم بودند۔ ازیں سبب او را خوب پذیرائی شد۔

دکتر عبدالکلام در تحقیقات و توسیعات ایں فن ہمہ تن مشغول شد۔ و چنان ترقی داد کہ بے کمک کشورہای دیگر بہ طاقت خویش میزائیل تیار کرد۔ و از نام بابائے میزائیل (Messail Man)

شہرت یافت۔ وازیں جہت کشور ہندراتوانا ای بے پایاں بخشید و در مقابلہ کشور ہائی دیگر بر آورد۔
آخر کار در اعتراف خدمات او حکومت ہند اور رئیس جمہوریہ ہند منتخب شد۔ و بر مرتبہ اعلیٰ رسید
راستی :- انسان بہ وسیلہ علم از فرش تا عرش می رسد۔

الفاظ و معانی

دُکتر = ڈاکٹر	روستا = قریہ - گاؤں
اُستال = ریاست، صوبہ	خانوادہ = خاندان
دُچار = مبتلا	دبیرستان = اسکول
آموزش گاہ = کالج	پول = پیسہ
خواہر = بہن	منہدس ہواپیمائی = خلائی انجینئر
پذیرائی شد = مقبولیت ہوئی۔	توسیعات = ترقیات۔
بے پایاں = بے پناہ	بر آورد = لے آئے۔
رئیس = صدر مملکت	خرج = خرچ

{تمرینات}

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) کامل نام عبد الکلام چیست؟

(۲) اودر کدام روستا متولد شد؟

(۳) خواہر عبد الکلام برائے تعلیم او چه کرو؟

(۴) عبد الکلام بہ چه سند حاصل کرد؟

(۵) عبدالکلام کشور خود را چہ داد؟

(۲) کلمہ ہائے زیر را جمع بسازید۔

اُستان - امتحان - پول - خواہر - مهندس۔

(۳) کلمہ ہائے زیر را واحد بنویسید۔

آموزگار ارا - تحقیقات - توسیعات - خدمات - مجلہ ہا۔

(۴) ایں کلمہ ہا را اضداد بنویسید۔

کوچک - مفلس - بسیار - دانش مند - شہرت۔

(۵) ایں کلمہ ہا در فقرہ ہائے مناسب استعمال بکنید۔

بسیار - دبیرستان - پول - مهندس - کشور۔

(۶) از ین فقرہ کلمہ ہائی غیر متعلق را ممیز بکنید۔

(۱) روستا - شہر - اُستان - کامل۔

(۲) دبستان - قبرستان - آموزش گاہ - دبیرستان۔

(۳) میزائیل - ہواپیما - راکٹ - کشتی۔

(۴) روزنامہ - کتاب - ماہنامہ - سالنامہ۔

(۵) وقت - روز - شب - آفتاب۔

(۷) از زندگی عبدالکلام مارا چہ نصیت حاصل می شود؟ بنویسید۔

سبق نمبر: 16

رُباعیات و قطعات

رباعی: وہ صنف سخن ہے جس میں صرف چار مصرعے ہوتے ہیں جس میں کسی خیال کو بتدریج پیش کیا جاتا ہے۔ آخری مصرعے میں زیادہ زور ہوتا ہے۔ رباعی میں سوائے مصرعہ سوم کے ہر مصرعہ ہم قافیہ ہوتا ہے۔ رباعی ایران کی خاص ایجاد ہے۔ فارسی کے اکثر شعراء نے رباعی میں طبع آزمائی کی ہے۔
عمر خیام اور ابوسعید ابوالخیر اس فن کے شہسوار ہیں۔

رُباعی

(۱) اے خالق ہر بلند و پستی شش چیز عطا بکن زہستی

ایمان و امان و تندرستی علم و علم و فراخ دستی

(عمر خیام)

(۲) خدا و ند بگر دانی بلا را ازیں آفت نگہداری تو مارا

بحق آں دو گیسوئے محمد زبوں گرداں ز بر دستان مارا

(ابوسعید ابوالخیر)

(۳) بگورستان گذر کردم کم و بیش بد یدم حال دولت مند و درویش

نہ درویشے بخاک بے کفن ماند نہ دولت مند بُرد از یک کفن بیش

الفاظ و معانی

عطا بکن = عطا کر	ہستی = وجود، دُنیا
فراخ دستی = خوشحالی	بگردانی = ٹال دے
بلارا = مصیبت کو	زبوں گرداں = ذلیل کر
زبردستان = دشمن، ظالم لوگ	نگہدار = حفاظت کر
گیسو = زلف، بال	گورستان = قبرستان
درویش = فقیر	بیش = زیادہ
بُرد = لے گیا	

{ تمرینات }

(۱) پرش ہائے زیر را جواب بنویسید۔

(۱) شاعر بہ چه شش چیز از خدا سوال کرده است؟

(۲) کدام بگرداند بلارا؟

(۳) آفتہائے دُنیا را کدام نگہدار؟

(۴) شاعر از کدام گذر کرد؟

(۵) شاعر در گورستان چه دید؟

(۶) دولت مند چه چیز بگورستان می بُرد؟

۲) اضداد ایں کلمہا را بنویسید۔

ہستی۔ ایمان۔ فراخ دستی۔ بلند۔ زبردستاں۔ درویش۔

۳) مانند مثال زیر پنج کلمہا بسازید۔

۱) گور + ستان = گورستان۔

۲) دولت + مند = دولتمند۔

۴) مصرع ہائے "الف" را بہ مصرع ہائے "ب" ربط بدہید۔

(ب)

(الف)

1	ایمان و امان و تندرستی	ازیں آفت نگہداری تو مار۔
2	خداوند اگردانی بلا را	علم و عمل و فراخ دستی۔
3	بگورستاں گذر کردم کم و بیش۔	شش چیز عطا بکن زہستی۔
4	اے خالق ہر بلند و پستی	بدیدم حال دولتمند و درویش۔

۵) رباعی اول را از بر بکنید۔

☆☆☆

ذخیرہ الفاظ و معانی (Glossary)

لفظ	معنی	لفظ	معنی	لفظ	معنی
الف "آ"	الیکٹر ونک	الیکٹر ونک	الیکٹر ونک	بیمارستان	ہاسپٹل
الیکٹر ونک	آموزش ابتدائی	اتوبوس	بس، موٹر گاڑی	بستان	باغ
ایستگاہ	اسٹینڈ ہرنے کی جگہ	اُستان	ریاست	بنگریم	دیکھیں گے
آب جو	نالہ	الحاصل	آخر کار، خلاصہ	برہ	بکری کا بچہ
آشکارا	ظاہر	ب		بہیں	دیکھ
آبی خورد	پانی پیتا ہے	باز کردن	کھولنا	بے پایاں	بے انتہا
آلودہ	گندہ - گدلہ	بے کساں	بے سہارا	بر آورد	لے آئے
آیا	کیا	برداشت	نہیں روکا	بگردانی	ٹال دے
آموزش گاہ	کالج	برگ	پتہ	بلارا	مصیبت کو
الف "ا"	انیس	بیشہ	جنگل	بیش	زیادہ
از دست داد	دوست	بنالاش در آمدہ	نالہ و فریاد کرتے ہوئے	برُد	لے گیا
اتا	کھو بیٹھے	بہائم	چوپائے	پ	
اندیشہ کردم	لیکن	بدو	اس سے	پیشوائے انام	مخلوق کا رہنما
اندوہ	میں نے سوچا	باراں	بارش	پرداخت	مشغول رہے
انہاز	غم	بے زیاں	بے ضرر	پروانہ	پتنگا، کیڑا
اختراعات	شریک	باسود	فائدہ مند	پیلہ	خول
	ایجادات	بہم رسانید	مہیہ کرنا	پہلو زدن	دھکا دینا
		بنک	بینک جمع بنوک	پارہ	ٹکڑا
				پند	نصیحت

لفظ	معنی	لفظ	معنی	لفظ	معنی
پُرسوز	جلا ہوا	چنگ	پنچہ	دست گاہ	مہارت
پار سال	گذشتہ سال	چگونہ	کس طرح، کیسے	دوش	کندھا
پول	پیہ	ح		دل آویز	دل کو بہلانے والا
پذیرائی شد	مقبولیت ہوئی	حریر	ریشم	دروغ	جھوٹ
ت		حمام	غسل خانہ	دست بشوید	ہاتھ دھولیتا ہے۔
تمتع	فائدہ	خ		نا امید ہوتا ہے	
توت	شہ توت	خرمن	کھلیان، غلہ کا انبار	دانا	عقل مند
تہی دست	خالی ہاتھ	خرد	عقل	دشت	جنگل
تابستانی	موسم گرما	خوئے	عادت	دشنام	گالی
تو نگراں	مالدار	خزانہ	ثر زری	دُکتر	ڈاکٹر
تا توئی	جہاں تک ہو سکے	خرم	خوش، شاد	دُچار	بتلا
توسیعات	ترقیات	خویش	اپنا، خود	دبستان	اسکول
ج		خانوادہ	خانداد	درویش	فقیر
جستہ	کود کر	خرج	عقصر ج		
جادہ کشادہ	کشادہ سڑک	خواہر	بہن	روال	جان، روح
چ		د		ربائی	نجات
چشمہ	جھرنا	دل خستہ گان	غمگین دل	رئیس	صدر مملکت
چشم نواز	دلکش	دانش بیشتر	اعلیٰ تعلیم	روستا	قریہ۔ گاؤں

لفظ	معنی	لفظ	معنی	لفظ	معنی	لفظ	معنی
ز	زیبائے فطرت	شوریدہ	دیوانہ	فندق	ہوٹل	گ	گماشتہ نوکر
زرین	سنبھرے	ض	خوش، مسرور	فروبر	معاف کر	گماشتگان	گماشتہ نوکر
زیبا	خوبصورت	ض	گمراہی	فرومانی	پریشان رہیگا	گریز	چھٹکارا
زبوں گرداں	ذلیل	ط	فراخ دستی	فرہ	موٹا تازہ	گل	مٹی
زبردستاں	دشمن۔ ظالم لوگ	ط	جادوئی	ق	خوشحالی	گل	پھول
س	سامان لاکھ	ظ	قسیم	قسیم	جنت تقسیم کرنے والا	گفتار	بات
سپس	اس کے بعد	ظ	تاریکی	قرن	گوشہ ہائے حیات	گورستان	قبرستان
سُبو	گھڑا	ع	قلہ	قطار	ریل گاڑی	گرگ	بھیڑیا
سیل	سیلاب	ع	آخر کار	ک	چوٹی	گرسنہ	بھوکا
سرعت	تیزی	ع	تصویر	کشور	گیسو	بال، زلف	ہلکا
سبزہ زار	ہرا بھرا	ع	عطا کر	کرم ابریشم	ملک	م	ہدم، غنوار
سوختن	جلانا، جلنا	غ	عطا بکن	کوچک	چھوٹا	مدام	ہمیشہ
ش	گنہگاروں کی سفارش	غ	میںڈکیں	کور	اندھا	می دمید	روشن کرتی تھی
شافع المذنبین	گنہگاروں کی سفارش	غ	ہمدرد	کربکاں واحد کبک	چکوریں	مرقد	مزار
شہ انبیاء	نبیوں کے سردار	ف	بہت زیادہ	کوہستانی	پہاڑی	می بافند	بننے ہیں
		ف		کوہ	پہاڑ	مطابقت	لطفی

لفظ	معنی	لفظ	معنی
مروت	مناسب	مہندس ہوا پیاپی	خلائی انجینئر
مباش	مت رہو	ن	
ماشین	مشین	نامودہ	غیر موجود
مہندس	انجینئر	نسیم بامداد	صبح کی ٹھنڈی ہوا
مہر	محبت	نخ	نافہ، دھاگا
میچھن	وطن	ناشکلبائی	بے صبری
منطقہ	علاقہ	نواز دہم	انیسویں
مناظر طبیعت	قدرتی مناظر	نگہدار	حفاظت کر
می کشید	کھینچتا ہے	ھ	
مزرعہ ہا	کھیتیاں	ہنگامہ	وقت
مسحور	مست	ہمنشین	ساتھی، دوست
می کنند	کرتے ہیں	ہماں	وہی
مانی	رہو	ہستی	وجود، دنیا
می کشد	مار ڈالتا ہے		